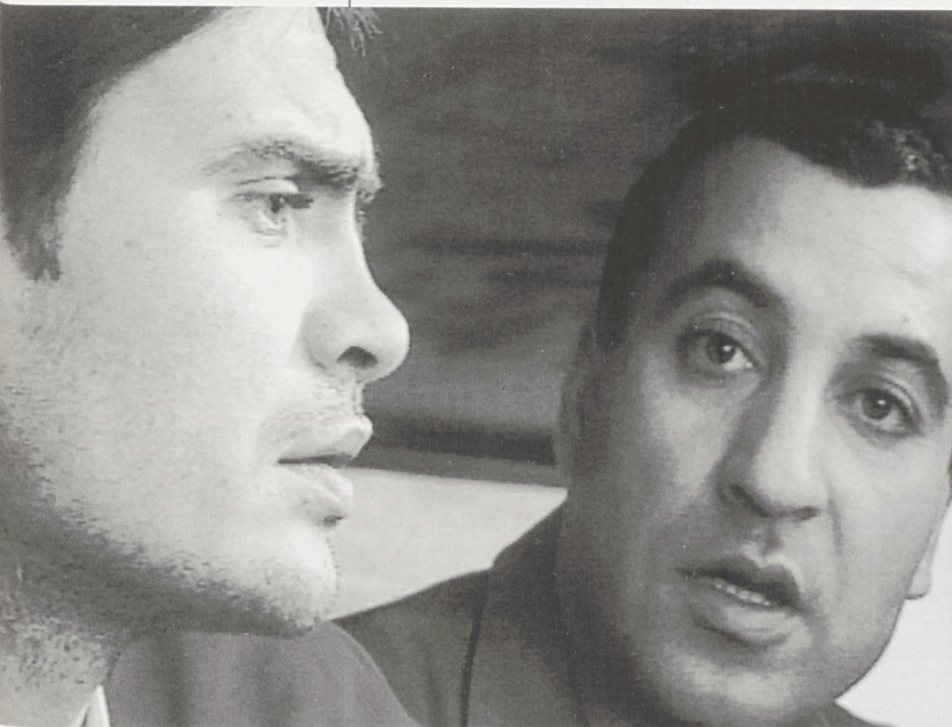

trdnjava evropa

Slovenija 2001 80'

režija Želimir Žilnik **scenarij** Toni Tršar **fotografija** Radovan Čok **nastopajoči** Svetlana Zajceva, Emil Čuk, Hannah Nortman

Žilnikova *Trdnjava Evropa* nas opomni, da na obrobju "schengenske Evrope" nastaja tudi neka "druga Evropa", neskončno tranzitno območje, parkirišče, čakalnica, v kateri se zbirajo ekonomski in politični emigranti iz dežel sekundarnega sveta. A pravzaprav je prav ta "druga Evropa" tista "prava": ko prebežniki govorijo o svojih željah, si predstavljajo svobodno, multikulturno Evropo, v kateri si lahko s svojim delom vsakdo ustvari spodobno eksistenco in socialno varnost, tako drugačno torej od dejanske Evrope, zaznamovane s skepso, političnim cinizmom in paranojo. Prav oni se torej najlažje poistovetijo s projektom združene Evrope in so tako rekoč njeni idealni državljani. Resnične in paradokсне podobe Evrope tako ne uzremo v Bruslju ali Parizu, temveč v azilu na Madžarskem, kjer njegovi "gostje" v nedogled čakajo na razplet svoje stiske, na rešitev prošnje, na dokumente, na let domov in pri tem vsi v

nekaj verjamejo – v svojega boga, v svoje sposobnosti, v usodo. Resnična podoba Evrope, ki torej vztrajno spominja na nekdanji vzhodnoevropski birokratski totalitarizem – ali kot na vprašanje: "koliko časa bomo preživeli tukaj?", odgovori nek resnični prebivalec doma, globoko veren ruski slikar ikon: "Se spominjaš, kako je deloval sistem v Rusiji? No, tukaj je enako, če ne še huje."

Seveda, na Vzhodu ni novega nič, še bolj resnična pa je misel, da podobna birokracija vlada Evropi, da torej ta s svojimi neskončnimi združitvenimi protokoli in politizirani postaja zrcalna podoba nekdanjega vzhoda, da se spreminja v birokratskega mastodonta, ki v svoj okvir tlači nezdružljive kulture. Nekdanji Vzhod, ki svojih državljanov ni pustil na tuje, in trenutna Evropa, ki tujcev ne spušča več skozi svoja vrata. Protagonist filma, ruski emigrant Artjom, zato sledi svoji antični proletarski etiki in se vpraša: "Če lahko z delom svojih rok preživim na zahodu, zakaj potemtakem ne bi mogel preživeti tudi doma, v Rusiji?" Artjom ve, da med Rusijo in Evropo zanj ni razlike, da bo v vsakem primeru komaj vzdrževal eksistenčni prag, za isto plačilo torej pometal ulice v evropskem mestu ali opravljal svoj poklic doma – in se vpraša: če je tako, zakaj potem tega ne bi počel vsaj doma, z družino, med prijatelji?

Artjom je seveda hkrati fiktivni udeleženec in komentator filma, igralec-izpraševalec, režiser, v kolikor je režiser-emigrant tudi Žilnik, ki se redno giblje v širšem srednjeevropskem, balkanskem in alpe-adrijatskem prostoru (in prihaja iz Vojvodine, "kulturno bogate in tolerantne Jugoslavije"), in torej v poteh in težavah ilegalcev verjetno prepozna tudi lastne. In, jasno, tudi "ilegalec", v kolikor se njegova kinematografija napol-legalno vpišuje v filmske zgodovine in kontekste, iz katerih izhaja; od jugoslovanskega črnega vala v šestdesetih do njegovega kritičnega disidentskega dela v devetdesetih.

Če je šlo pri črnem valu tudi za iskanje in koncipiranje nekakšnega alternativnega družbenega reda, ki so ga njegovi nosilci iskali med konjunkcijami dveh ali več političnih in teoretskih sistemov, se ta "utopizem" v Žilnikovem delu nadaljuje. Glavna stiska njegovih "junakov" je namreč dezorientacija v geo-političnem kontekstu, njihov odgovor pa iskanje konkretne niše, kjer bi bilo življenje prijetno, kjer bi bili obdani s prijatelji, kjer bi se uresničil vsaj delček njihovih sanj. Odtod prostori, katerih časovna komponenta je nekako zabrisana, stkana iz elementov spomina, nostalgije, zgodovine in trenutnosti, kot je bilo to najlepše vidno v *Kam pljuje ta ladja* (Kuda plovi ovaj brod, 1999).

In še: odsotnost države, ki jo v filmu sestavljajo železniška proga, parkirišče, dom za tujce in sama meja, nemara priča tudi o odsotnosti konsistentne politike pri reševanju pričujočih problemov. Dokler bo namreč Slovenija v univerzumu beguncev predstavljala le neko anonimno območje pred mejo, dokler bo vrhunski dosežek njene multikulturalnosti torej "stezica", ki so si jo ob meji izkrčili filipinski begunci, bo podobno anonimna in brezprisotna ostala tudi sama. •